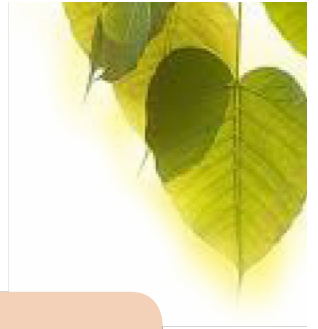

ප්‍රතිශත

මෙම පාඩම අධ්‍යයනය කිරීමෙන් ඔබට,

- බදු යනු කුමක්දැයි හඳුනා ගැනීමට,
- බදු ගෙවීමේ වැදගත්කම තේරුම් ගැනීමට,
- දැනට ක්‍රියාත්මක විවිධ බදු වර්ග පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට,
- විවිධ බදු වර්ග ගණනය කරන ආකාරය තේරුම් ගැනීමට,
- වැල් පොලිය යනු කුමක්දැයි හඳුනා ගැනීමට,
- වැල් පොලිය ආශ්‍රිත ගැටලු විසඳීමට

හැකියාව ලැබේ.

15.1 හැඳින්වීම

ඕනෑම රටක ජීවත්වන ජනතාවට අවශ්‍ය කරන මූලික පහසුකම් සලසා දීම එම රටේ රජයට පැවරී ඇති වගකීමකි. මෙම පහසුකම් හා අවශ්‍ය සේවාවන් සැපයීමේ දී රජය සතු මුදල් වියදම් කිරීමට රජයට සිදු වේ. පවතින්නා වූ ඕනෑම රජයක් මෙම මුදල් උපයා ගැනීමට විවිධ උපක්‍රම අනුගමනය කරන අතර එම මුදලින් කොටසක් රටේ මහජනතාවගෙන් ම අය කර ගනී. එසේ රජයක් විසින් මහජනතාවගෙන් අය කර ගන්නා මුදල “බදු” ලෙස හඳුන්වයි.

අප රටේ රජය මගින් ද මහජනතාවගෙන් බදු අය කර ගන්නා අතර පුද්ගලයෙකුගෙන් සෘජුව අය කර ගන්නා බදු “සෘජු බදු” වේ. මිනිසුන් විසින් පරිභෝජනය කරන අත්‍යාවශ්‍ය භාණ්ඩවලට බදු අය කර ගැනීම නිසා ද මහජනතාව විසින් රජයට බදු ගෙවනු ලැබේ. එම බදු “වක්‍ර බදු” වේ.

දැනට අපේ රටේ බදු වර්ග කිහිපයක්ම අය කරයි. ඒවා අතර වරිපනම් බදු, ආදායම් බදු, තීරු බදු හා එකතු කළ අගය මත බදු මූලික තැනක් ගනී. දැන් අපි ඒ එක් එක් බදු වර්ගය පිළිබඳව විමසා බලමු.

15.2 වරිපනම් බදු

රටක ජනතාවට අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සැපයීමේ දී එය ක්‍රමවත්ව හා විධිමත් පරිදි සිදු කිරීම සඳහා මහ නගර සභා, නගර සභා හා ප්‍රාදේශීය සභා වශයෙන් පරිපාලන බල ප්‍රදේශවලට වෙන් කර ඇත. මෙම පළාත් පාලන බල ප්‍රදේශවල ජනතාවට අවශ්‍ය පානීය ජලය, විදි ලාම්පු හා කසල කළමනාකරණය ආදී යටිතල පහසුකම් සැපයීමේ දී වැයවන මුදල්වලින් කොටසක් එම ප්‍රදේශයේ ජනතාව සතු නිශ්චල හෝ වංචල දේපලවල වාර්ෂික වටිනාකම තක්සේරු කර එයින් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් බදු වශයෙන් අය කර ගනී. එම මුදල හඳුන්වන්නේ වරිපනම් බදු මුදල වශයෙනි.

වරිපනම් බදු මුදල සෑම වර්ෂයකම ගණනය කරන අතර එම මුදල එකවර හෝ සමාන වාරික 4කින් ගෙවා නිම කළ හැකි ය. මෙම වාරිකයක් මාස 3කින් සමන්විත වන අතර එම කාල පරාසය කාර්තුවක් ලෙස හඳුන්වයි. ඒ ඒ වර්ෂය සඳහා අය කරන වරිපනම් බදු ප්‍රතිශතය රජයේ ගැසට් පත්‍රයේ පල කරනු ලැබේ. දැන් අපි වරිපනම් බදු ගණනය කරන ආකාරය නිදසුන්වලින් සලකා බලමු.

නිදසුන 1

නගර සභා බල ප්‍රදේශයක් තුළ පිහිටා ඇති කඩ කාමරයක වාර්ෂික වටිනාකම රු. 35 000ක් ලෙස තක්සේරු කර ඇත. නගර සභාව විසින් 8 %ක් වරිපනම් බදු වශයෙන් අය කරයි.

(i) වාර්ෂික වරිපනම් බදු මුදල සොයන්න.

(ii) කාර්තුවකට ගෙවිය යුතු මුදල සොයන්න.

$$\begin{aligned} \text{(i) කඩ කාමරයේ තක්සේරු වටිනාකම} &= \text{රු. } 35\ 000 \\ \text{වාර්ෂික වරිපනම් බදු ප්‍රතිශතය} &= 8\ \% \\ \therefore \text{වාර්ෂික වරිපනම් බදු මුදල} &= 35\ 000 \text{ න් } 8\ \% \\ &= 35\ 000 \times \frac{8}{100} \\ &= \text{රු. } 2800 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{(ii) වාර්ෂික වරිපනම් බදු මුදල} &= \text{රු. } 2800 \\ \text{වර්ෂයකට කාර්තු ගණන} &= 4 \\ \therefore \text{කාර්තුවකට ගෙවිය යුතු මුදල} &= \text{රු. } 2800 \div 4 \\ &= \text{රු. } 700 \end{aligned}$$

නිදසුන 2

ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශයක පිහිටා ඇති නිවසක් සඳහා වරිපනම් බදු වශයෙන් කාර්තුවකට රු. 1875ක් ගෙවිය යුතු ය. ප්‍රාදේශීය සභාව වරිපනම් බදු වශයෙන් වාර්ෂිකව 6 %ක් අය කරයි.

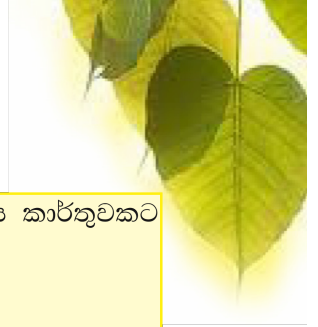
(i) වාර්ෂික වරිපනම් බදු මුදල සොයන්න.

(ii) නිවසේ තක්සේරු වටිනාකම ගණනය කරන්න.

$$\begin{aligned} \text{(i) කාර්තුවකට ගෙවන වරිපනම් බදු මුදල} &= \text{රු. } 1875 \\ \text{වර්ෂයකට කාර්තු ගණන} &= 4 \\ \therefore \text{වාර්ෂික වරිපනම් බදු මුදල} &= \text{රු. } 1875 \times 4 \\ &= \text{රු. } 7500 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{(ii) රු. } 6 \text{කට ගෙවීමට සිදුවන තක්සේරු වටිනාකම} &= \text{රු. } 100 \\ \text{රු. } 1 \text{කට ගෙවීමට සිදුවන තක්සේරු වටිනාකම} &= \text{රු. } \frac{100}{6} \\ \text{රු. } 7500 \text{කට ගෙවීමට සිදුවන තක්සේරු වටිනාකම} &= \text{රු. } 7500 \times \frac{100}{6} \\ \therefore \text{නිවසේ තක්සේරු වටිනාකම} &= \text{රු. } 125\ 000 \end{aligned}$$

නිදසුන 3

රු. 6000ක් ලෙස තක්සේරු කර ඇති ඉඩමක් සඳහා වරිපනම් බදු ලෙස කාර්තුවකට රු. 750ක් ගෙවිය යුතු ය. බදු අය කර ඇති ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

ඉඩමේ තක්සේරු වටිනාකම = රු. 60 000

කාර්තුවකට ගෙවිය යුතු බද්ද = රු. 750

∴ වර්ෂයකට ගෙවිය යුතු බද්ද = රු. 750 × 4
= රු. 3000

වර්ෂයකට ගෙවන බද්ද තක්සේරු වටිනාකමෙන් } = $\frac{3000}{60\ 000}$
භාගයක් ලෙස

∴ බදු ප්‍රතිශතය = රු. $\frac{3000}{60\ 000} \times 100\ %$
= 5 %

15.1 අභ්‍යාසය

- පළාත් පාලන බල ප්‍රදේශයක පිහිටා ඇති කඩ කාමරයක වාර්ෂික වටිනාකම රු. 50 000ක් ලෙස තක්සේරු කර ඇත. පළාත් පාලන ආයතන වාර්ෂිකව 7 %ක් වරිපනම් බදු වශයෙන් අය කරයි.
(i) වාර්ෂික වරිපනම් බදු මුදල සොයන්න.
(ii) කාර්තුවකට ගෙවිය යුතු බදු මුදල ගණනය කරන්න.
- නගර සභාවක් විසින් $7\frac{1}{2}\ %$ ක වාර්ෂික වරිපනම් බද්දක් අය කරනු ලැබේ. මෙම නගර සභා බල ප්‍රදේශයේ පිහිටි නිවසක් සඳහා කාර්තුවකට රු. 2508ක මුදලක් වරිපනම් ලෙස ගෙවීමට සිදු විය. නිවසේ තක්සේරු වටිනාකම සොයන්න.
- වාර්ෂික වටිනාකම රු. 35 000ක් වූ නිවසක් සඳහා වරිපනම් බදු වශයෙන් කාර්තුවකට රු. 393.75ක මුදලක් ගෙවිය යුතු ය. වාර්ෂික වරිපනම් බදු ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

15.3 ආදායම් බද්ද

රටක පුරවැසියන්, ඔවුන්ගේ සේවා නියුක්තියෙන් හෝ ව්‍යාපාරවලින් හෝ වාර්ෂිකව උපයන ආදායම යම් නිශ්චිත ප්‍රමාණයකට වඩා වැඩි වූ විට එම වැඩිපුර උපයා ගත් මුදලින් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් රජයට ගෙවිය යුතු ය. එසේ ගෙවන මුදල ආදායම් බදු ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

රටේ ජනතාවගේ ආදායම් පිළිබඳව සොයා බැලීමත්, බදු අය කර ගත යුතු පුද්ගලයින්ගෙන් ආදායම් බදු අයකර ගැනීමත් දේශීය ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුව මගින් කරනු ලැබේ. ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට බද්දෙන් නිදහස්ව උපයා ගත හැකි ආදායමක් තිබෙන අතර එම සීමාව ඉක්මවා ගිය විට ආදායම යම් යම් සීමාවන්ට යටත්ව ආදායම් බදු ප්‍රතිශතය ද ඉහළ යයි.

දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව 2011 වර්ෂයේ සිට ක්‍රියාත්මක කරන ආදායම් බදු ගණනය කරන සීමාවන් හා බදු ප්‍රතිශතය පහත වගුවේ දැක්වේ.

වාර්ෂික ආදායම	බදු ප්‍රතිශතය
පළමු රු. 500 000	ආදායම් බද්දෙන් නිදහස් ය.
ඊළඟ රු. 500 000	4%
ඊළඟ රු. 500 000	8%
ඊළඟ රු. 500 000	12%
ඊළඟ රු. 500 000	16%
ඊළඟ රු. 500 000	20%
ඊට වැඩි ආදායම්	24%

(උපුටා ගැනීම : මහබැංකු
වාර්තාව - 2013)

ඉදිරි වර්ෂ සඳහා මෙම අගයන් වෙනස් විය හැකි අතර ඉදිරි නිදසුන්වලදී මෙම වගුවේ තොරතුරු ඇසුරින් ගණනය කිරීම් කර ඇත. ඉදිරි අභ්‍යාසවලදී ද මෙම වගුවේ තොරතුරු ඇසුරෙන් ගණනය කිරීම් සිදු කරන්න.

නිදසුන 1

පුද්ගලයෙකුගේ වාර්ෂික ආදායම රු. 625 000කි. මෙම වර්ෂය සඳහා ඔහුට ගෙවීමට සිදු වන ආදායම් බද්ද ගණනය කරන්න.

පළමුව ඔහුගේ ආදායම බද්දෙන් නිදහස් වන මුදල හා බදු ගෙවිය යුතු මුදල ලෙස කොටස් 2ට වෙන් කරමු. ඒ අනුව,

$$\text{රු.} 625\ 000 = \text{රු.} 500\ 000 + \text{රු.} 125\ 000$$

↑
↑
බද්දෙන් නිදහස් මුදල
4 %ක බද්දට යටත් මුදල

ඒ අනුව ඔහුට අදාළ වාර්ෂික ආදායම් බද්ද පහත පරිදි ගණනය කරමු.

$$\begin{aligned}
 \text{ආදායම් බදු මුදල} &= \text{රු.} 125\ 000 \text{න් } 4\% \\
 &= \text{රු.} 125\ 000 \times \frac{4}{100} \\
 &= \text{රු.} 5000
 \end{aligned}$$

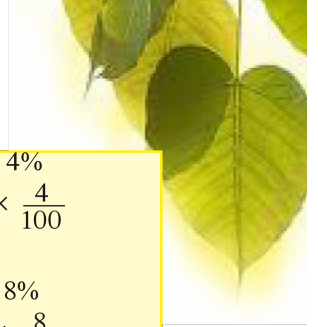
නිදසුන 2

එක්තරා පුද්ගලයෙකු තම ව්‍යාපාරවලින් වාර්ෂිකව රු. 1 350 000ක මුදලක් උපයා ගෙන ඇත. ඔහුට ගෙවීමට සිදුවන ආදායම් බද්ද ගණනය කරන්න.

$$\text{රු.} 1\ 350\ 000 = \text{රු.} 500\ 000 + \text{රු.} 500\ 000 + \text{රු.} 350\ 000$$

↑
↑
↑
බද්දෙන් නිදහස් මුදල
4 %ක බද්දට යටත් මුදල
8 %ක බද්දට යටත් මුදල

4% ක බදු ප්‍රතිශතය යටතේ ගෙවිය යුතු බදු මුදල	= රු. 500 000න් 4%
	= රු. 500 000 $\times \frac{4}{100}$
	= රු. 20 000
8% ක බදු ප්‍රතිශතය යටතේ ගෙවිය යුතු බදු මුදල	= රු. 350 000න් 8%
	= රු. 350 000 $\times \frac{8}{100}$
	= රු. 28 000
$\therefore$ වර්ෂයකට ගෙවිය යුතු මුළු ආදායම් බද්ද	= රු. (20 000 + 28 000)
	= රු. 48 000

15.2 අභ්‍යාසය

මෙම අභ්‍යාසයේ ගණනය කිරීම් සඳහා පෙර පිටුවේ දැක්වෙන මහබැංකු වාර්තාවේ තොරතුරු ඇතුළත් වශයෙන් සඳහන් දත්ත භාවිත කරන්න.

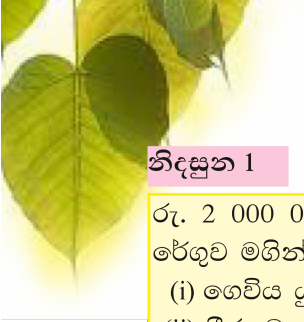
- අනිල් තම ව්‍යාපාරයෙන් මසකට රු. 75 000ක ආදායමක් ලබා ගනී.
 - අනිල්ගේ වාර්ෂික ආදායම ගණනය කරන්න.
 - වර්ෂය සඳහා අනිල් ගෙවිය යුතු ආදායම් බදු මුදල සොයන්න.
- එක්තරා ව්‍යාපාරික සමාගමක් වර්ෂයක් තුළ ලැබූ ආදායම රු. 1 285 000කි. මෙම සමාගම විසින් එම වර්ෂයට ගෙවන ලද ආදායම් බදු මුදල සොයන්න.
- ඉදිකිරීම් සහ ඉංජිනේරු සමාගමක් වර්ෂයක් තුළ රු. 1 350 000ක ආදායමක් උපයා ගෙන ඇත. මෙම සමාගම ආදායම් බදු වශයෙන් ගෙවිය යුතු මුදල ගණනය කරන්න.
- A හා B නම් ව්‍යාපාර දෙකක් හිමි පුද්ගලයෙකු A ව්‍යාපාරයෙන් මසකට රු. 52 300ක ආදායමක් ද B ව්‍යාපාරයෙන් මසකට රු. 42 600ක ආදායමක් ද උපයයි. මෙම පුද්ගලයාට,
 - A ව්‍යාපාරයෙන් වර්ෂයකට ලැබෙන ආදායම සොයන්න.
 - B ව්‍යාපාරයෙන් වර්ෂයකට ලැබෙන ආදායම සොයන්න.
 - මෙම පුද්ගලයාගේ ව්‍යාපාර 2න් ලැබෙන මුළු ආදායම කීය ද?
 - ඔහු විසින් වර්ෂයකට ගෙවන ආදායම් බදු මුදල සොයන්න.

15.4 තීරු බදු

කිසියම් රටක නිෂ්පාදනය කරන විවිධ භාණ්ඩ ලෝකයේ අනෙක් රටවලට අපනයනය කරන අතර වෙනත් රටවල නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ තම රටට ආනයනය කිරීම ද කරනු ලැබේ. මෙම ක්‍රියාවලියේ දී ආනයනය කරන හෝ අපනයනය කරන භාණ්ඩයේ හෝ භාණ්ඩවල මුළු වටිනාකමින් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් රජයට ගෙවිය යුතු ය. මෙම මුදල හඳුන්වන්නේ තීරු බද්ද ලෙසිනි. තීරු බදු ප්‍රතිශතය අනෙකුත් බදු ප්‍රතිශතයන්ට වඩා බොහෝ විට වැඩි ය. අප රටේ ද තීරු බදු අය කරන අතර ඒ පිළිබඳ සොයා බලා කටයුතු කරන්නේ ශ්‍රී ලංකා රේගු දෙපාර්තමේන්තුවයි.

ඇතැම් විශේෂිත පුද්ගලයන් සඳහා තීරු බදු රහිතව හෝ අඩු තීරු බදු ප්‍රතිශතයක් යටතේ වාහන මෙරටට ගෙන්වා ගැනීමේ වරප්‍රසාදය ලබා දී ඇත. එසේ ම විදේශ සේවාවන්හි නිරතව සිට ආපසු එන ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට අවශ්‍ය යම් යම් භාණ්ඩ තීරු බදු සහන යටතේ මිල දී ගත හැකි ය. ඒ සඳහා ගුවන් තොටුපල පරිශ්‍රය තුළ වෙළඳසැල් පිහිටා ඇත.

නිදසුන 1

රු. 2 000 000ක් වටිනා රත්රන් තොගයක් සිංගප්පූරුවේ සිට මෙරටට ගෙන්වන ලදී. රේගුව මගින් ඒ සඳහා 45%ක තීරු බද්දක් අය කරනු ලැබේ නම්,

(i) ගෙවිය යුතු තීරු බදු මුදල කීය ද?

(ii) තීරු බදු ගෙවීමෙන් පසු මෙරට දී රත්රන් තොගයේ වටිනාකම කීය ද?

(i) රත්රන් තොගයේ වටිනාකම = රු. 2 000 000

තීරු බදු ප්‍රතිශතය = 45%

ගෙවීමට සිදුවන තීරු බද්ද = රු. 2 000 000න් 45%

$$= \text{රු. } 2\,000\,000 \times \frac{45}{100}$$

$$= \text{රු. } 900\,000$$

(ii) බදු ගෙවීමට පෙර රත්රන් තොගයේ වටිනාකම = රු. 2 000 000

ගෙවන ලද තීරු බදු මුදල = රු. 900 000

මෙරට තුළ රත්රන් තොගයේ වටිනාකම = රු. 2 000 000 + 900 000

$$= \text{රු. } 2\,900\,000$$

නිදසුන 2

ජපානයෙන් මිල දී ගත් රු. 1 875 000ක් වටිනා වාහනයක් මෙරටට ගෙන ඒමේ දී තීරු බදු වශයෙන් රු. 1 087 500ක් ගෙවීමට සිදු විය. තීරු බදු අය කර ඇති ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

වාහනය මිල දී ගැනීමට ජපානයේදී වැය කළ මුදල = රු. 1 875 000

මෙරට දී අය කළ තීරු බද්ද = රු. 1 087 500

අය කළ තීරු බද්ද වාහනයේ වටිනාකමින් භාගයක් ලෙස = $\frac{1\,087\,500}{1\,875\,000}$

තීරු බදු ප්‍රතිශතය = $\frac{1\,087\,500}{1\,875\,000} \times 100\%$

$$= 58\%$$

15.3 අභ්‍යාසය

- එක්තරා අත් ඔරලෝසු වර්ගයක් මෙරටට ගෙන ඒමේ දී 25%ක තීරු බද්දක් අය කරයි. රුපියල් 1200ක් වූ අත් ඔරලෝසුවක තීරු බදු ගෙවීමෙන් පසු වටිනාකම සොයන්න.
- මෝටර් රථ අමතර කොටස් ආනයනය කරන පුද්ගලයෙකුට පිටරටකදී මිල දී ගත් රු. 275 250ක් වටිනා අමතර කොටස් තොගයක් සඳහා තීරු බදු වශයෙන් එම වටිනාකමින් 38%ක් ගෙවීමට සිදු විය. මෙම පුද්ගලයා විසින් ගෙවන ලද තීරු බදු මුදල සොයන්න.

3. පිටරටක සිට ගෙන්වන ලද අධි ශීතකරණයක් සඳහා 28%ක තීරු බද්දක් ගෙවීමට සිදු විය. තීරු බදු ගෙවූ පසු ශීතකරණයේ මුළු වටිනාකම රු. 96 640 විය.
 - (i) බදු ගෙවීමට පෙර ශීතකරණයේ මිල සොයන්න.
 - (ii) ගෙවන ලද තීරු බදු මුදල සොයන්න.
4. එක්කරා සුවඳ විලවුන් වර්ගයක් ආනයනය කිරීමේදී රේගුව විසින් 24%ක තීරු බද්දක් අය කරනු ලැබේ. මෙම වර්ගයේ සුවඳ විලවුන් බෝතලයක් සඳහා තීරු බදු ගෙවීමෙන් පසු වටිනාකම රු. 620ක් නම් බදු ගෙවීමට පෙර එහි වටිනාකම සොයන්න.
5. පිට රටක සිට ආනයනය කරන ලද නිමි ඇඳුම් තොගයක් සඳහා තීරු බදු වශයෙන් රු. 28 500ක් ගෙවීමට සිදුවිය. තීරු බදු ගෙවීමෙන් පසු මෙම ඇඳුම් තොගයේ මිල රු. 142 500ක් විය.
 - (i) බදු ගෙවීමට පෙර රෙදි තොගයේ වටිනාකම සොයන්න.
 - (ii) තීරු බදු ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.
6. තීරු බදු ගෙවීමට පෙර රු. 18 750ක් වටිනා රූපවාහිනී යන්ත්‍රයක් සඳහා තීරු බදු ගෙවීමෙන් පසු වැය කර ඇති මුදල රු. 22 875කි.
 - (i) ගෙවා ඇති තීරු බදු මුදල සොයන්න.
 - (ii) තීරු බදු අය කර ඇති ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.

15.5 එකතු කළ අගය මත බද්ද (Value Added Tax - VAT)

කිසියම් භාණ්ඩයක් මිල දී ගැනීමේ දී හෝ සේවාවක් ලබා ගැනීමේදී එහි වටිනාකම මත රජයට ගෙවිය යුතු මුදල එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT) වේ. මේ සඳහා රජයේ ලියාපදිංචි බදු කරුවන් සිටින අතර ඔවුන් තම භාණ්ඩ මිල දී ගන්නා වූ හෝ සේවාව ලබා ගන්නා පාරිභෝගිකයන්ගෙන් අදාළ බද්ද අය කර ගත යුතු ය. ඉන් පසු එම බදු මුදල රජයට ගෙවනු ලැබේ. 2016 වර්ෂයේ සිට ශ්‍රී ලංකාවේ අය කරන වැට් බදු ප්‍රතිශතය 15 %කි. මෙය ඉදිරියේ දී වෙනස් විය හැකි ය. ඉදිරි ගණනය කිරීම් සඳහා VAT බදු ප්‍රතිශතය 15 % ලෙස භාවිත කර ඇත.

නිදසුන 1

ජංගම දුරකථනයක මිල රු.3500කි. එය මිල දී ගැනීමේ වැට් 15% බද්ද ගෙවිය යුතු ය.

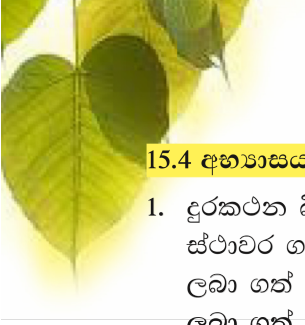
(i) ගෙවීමට සිදුවන VAT බද්ද කීය ද?

(ii) බදු ගෙවීමෙන් පසු ජංගම දුරකථනයේ මිල කීය ද?

$$\begin{aligned}
 \text{(i) ජංගම දුරකථනයේ මිල} &= \text{රු. } 3500 \\
 \text{VAT බදු ප්‍රතිශතය} &= 15\% \\
 \text{ගෙවීමට සිදුවන VAT බද්ද} &= \text{රු. } 3500 \text{න් } 15\% \\
 &= \text{රු. } 3500 \times \frac{15}{100} \\
 &= \text{රු. } 525
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{(ii) බදු ගෙවීමෙන් පසු දුරකථනයේ මිල} &= \text{රු. } 3500 + \text{රු. } 525 \\
 &= \text{රු. } 4025
 \end{aligned}$$

15.4 අභ්‍යාසය

- දුරකථන බිල්පතක පහත සඳහන් පරිදි සටහන් වී ඇත.
 ස්ථාවර ගාස්තුව – රු. 200.00
 ලබා ගත් දේශීය ඇමතුම් සඳහා ගාස්තුව – රු. 350.00
 ලබා ගත් විදේශීය ඇමතුම් සඳහා ගාස්තුව – රු. 875.00
 දුරකථන බිල ගණනය කිරීමේදී ඉහත මුදලට අමතරව 15%ක VAT බද්ද එකතු කරයි.
 (i) බදු රහිතව බිල්පතේ සඳහන් ගෙවීමට ඇති මුළු මුදල කීය ද?
 (ii) ගෙවීමට සිදුවන VAT බදු මුදල කීය ද?
 (iii) බදු සමඟ දුරකථන බිල්පතේ වටිනාකම කීය ද?
- ත්‍රි රෝද රථයක මිල VAT රහිතව රු. 437 500කි. එය මිල දී ගැනීමේ දී 15%ක VAT බද්ද ගෙවීමට සිදුවේ.
 (i) ගෙවීමට සිදුවන VAT බද්ද කීය ද?
 (ii) VAT සමඟ ත්‍රි රෝද රථයේ මිල කීය ද?
- රූපවාහිනී යන්ත්‍රයක මිල සහි අන්ත පුවත්පතක පලකර තිබුණේ පහත ආකාරයට ය.

මිල රු. 27 500/ + VAT

(VAT බදු ප්‍රතිශතය 15%කි.)

ඒ අනුව,

- VAT නොමැතිව රූපවාහිනියේ මිල කීය ද?
- ගෙවීමට සිදුවන VAT බදු මුදල කීය ද?
- VAT බද්ද සමඟ රූපවාහිනියේ මිල කීය ද?

15.6 වැරදි පොලිය

බොහෝ මිනිස්සු උපයා ගත් මුදලින් කොටසක් හෝ බැංකුවක තැන්පත් කර ඉතිරි කිරීමට උත්සාහ කරති. තවත් සමහරු ඔවුන්ගේ වැඩ කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය මුදල් මූල්‍ය ආයතනවලින් ණයට ගනී. මේ ආකාරයට මුදලක් තැන්පත් කළත්, මුදලක් ණයට ගත්තත් කිසියම් කාලයකට පසු එය ආපසු ගෙවීමේ දී ණයට ගත් මුදලට වඩා වැඩි මුදලක් ගෙවීමට සිදු වන අතර ආපසු ගැනීමේදී තැන්පත් කළ මුදලට වඩා වැඩි මුදලක් ආපසු ලැබේ. එසේ වැඩිපුර ගෙවන හෝ ලැබෙන මුදල පොලිය ලෙස හඳුන්වයි. මෙම පොලිය ගණනය කරන විට ණයට ගත් මුදල හෝ තැන්පත් මුදල ආපසු දීමට හෝ ආපසු ගැනීමට ගතවන කාලයත් යන දෙක ම සැලකිල්ලට ගනු ලබන අතර ණයට ගත් මුදලින් හෝ තැන්පත් මුදලින් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් ලෙස වාර්ෂිකව පොලිය ගෙවීම හෝ ලැබීම සිදු වේ.

සෑම වර්ෂයක් අවසානයේ ම පොලිය ගණනය කරන විට මුලින් ම ණයට ගත් මුදල හෝ තැන්පත් කළ මුදල පමණක් සැලකිල්ලට ගනු ලබන්නේ නම් එම පොලිය සුළු පොලිය ලෙස හඳුන්වයි.

මීට පෙර පාඩම්වල උගත් සුළු පොලිය ආශ්‍රිත ගණනය කිරීම පිළිබඳ සිහිපත් කර ගැනීම සඳහා පහත වගුව පිටපත් කරගෙන හිස්තැන් පුරවන්න.

ණය මුදල	ආපසු ගෙවීමට ගන්නා කාලය (අවුරුදු)	වාර්ෂික පොලී අනුපාතය	පොලී මුදල
රු. 10 000	2	8 %	
රු. 25 000		10%	රු. 6250
රු. 36 000	$2\frac{1}{2}$		රු. 13 500
.....	3	12%	රු. 4800

දැන් අපි වැල් පොලිය කියලා හඳුන්වන්නේ කුමක්දැයි විමසා බලමු.

අපි අපේ බැංකු ගිණුම්වල තැන්පත් කරන මුදල් සඳහා ගෙවන පොලී මුදල අදාළ වර්ෂය අවසානයේ ගණනය කර එම බැංකු ගිණුම්වලට ම බැර කරනු ලබයි. එවිට පොලී මුදල තැන්පත්කරුවන් විසින් ලබා නොගතහොත්, අපි මුදල් ඉතිරි නොකළත් වාර්ෂිකව අපගේ තැන්පතු මුදල වැඩි වේ. එවිට අවුරුද්දෙන් අවුරුද්ද අපහට ලැබෙන පොලිය ද වැඩි වේ.

මෙසේ කිසියම් මුදලක් වෙනුවෙන් වර්ෂයකට ගෙවිය යුතු පොලිය ඊළඟ වර්ෂයේ තැන්පතුවක් සේ සලකා වර්ෂයෙන් වර්ෂයට පොලිය ගණනය කරනු ලබන්නේ වැල් පොලී ක්‍රමයේ දී ය.

මෙම ක්‍රමයේ දී පොලිය සඳහා ද පොලියක් ලැබේ. පහත නිදසුනින් මෙය තවදුරටත් අපට තහවුරු කර ගත හැකි ය.

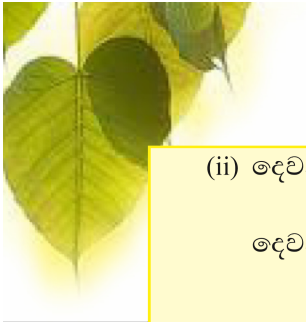
නිදසුන 1

කමල් රු. 25 000ක් බැංකුවක තැන්පත් කරයි. බැංකුව වාර්ෂිකව 8%ක වැල් පොලී අනුපාතයක් යටතේ පොලිය ගණනය කරනු ලැබේ. කමල් අවුරුදු 2ක් අවසානයේ එම තැන්පත් මුදලත් පොලියත් යන දෙක ම ආපසු ගනී.

- පළමු අවුරුද්ද සඳහා පොලිය සොයන්න.
- දෙවන අවුරුද්ද සඳහා පොලිය ගණනය කරන්න.
- කමල්ට ලැබෙන මුළු මුදල සොයන්න.

$$\begin{aligned}
 \text{(i) කමල් බැංකුවේ තැන්පත් කරන මුදල} &= \text{රු. } 25\,000 \\
 \text{වාර්ෂික වැල් පොලී අනුපාතය} &= 8\% \\
 \text{පළමු අවුරුද්ද සඳහා ලැබෙන පොලිය} &= \text{රු. } 25\,000 \text{න් } 8\% \\
 &= \text{රු. } 25\,000 \times \frac{8}{100} \\
 &= \text{රු. } 2000
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{(ii) දෙවන අවුරුද්ද ආරම්භයේ දී ගිණුමේ ඇති මුළු මුදල} &= \text{රු.} 25\,000 + \text{රු.} 2000 \\
 &= \text{රු.} 27\,000 \\
 \text{දෙවන අවුරුද්ද සඳහා ලැබෙන පොලිය} &= \text{රු.} 27\,000 \text{න් } 8\% \\
 &= \text{රු.} 27000 \times \frac{8}{100} \\
 &= \text{රු.} 2160 \\
 \text{(iii) කමල්ට ලැබෙන මුළු මුදල} &= \text{රු.} 27\,000 + \text{රු.} 2160 \\
 &= \text{රු.} 29\,160
 \end{aligned}$$

ඉහත ගැටලුවේ පළමු අවුරුද්ද සඳහා පොලියත්, දෙවන අවුරුද්ද සඳහා පොලියත් සසඳා බැලීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ පළමු අවුරුද්දට වඩා දෙවන අවුරුද්ද සඳහා පොලිය වැඩි වී ඇති බවයි. එසේ වන්නේ පළමු අවුරුද්දට පොලිය වූ රු. 2000 සඳහා ද දෙවන අවුරුද්දට පොලිය ගණනය කිරීමයි. එනම් පොලියට ද පොලිය ලැබී ඇත.

නිදසුන 2

12%ක වාර්ෂික වැල් පොලී අනුපාතයක් යටතේ රු. 50 000ක් ණයට ගත් නිමල් අවුරුදු 2ක් අවසානයේදී එම ණය ගෙවා නිදහස් කර ගනී.

- පළමු අවුරුද්ද සඳහා පොලිය සොයන්න.
- දෙවන අවුරුද්ද සඳහා පොලිය ගණනය කරන්න.
- නිමල් ණයෙන් නිදහස් වීමට ගෙවූ මුළු මුදල සොයන්න.

$$\begin{aligned}
 \text{(i) නිමල් ණයට ගත් මුදල} &= \text{රු.} 50\,000 \\
 \text{වාර්ෂික වැල් පොලී අනුපාතය} &= 12\% \\
 \text{පළමු අවුරුද්ද සඳහා පොලිය} &= \text{රු.} 50\,000 \text{න් } 12\% \\
 &= \text{රු.} 50\,000 \times \frac{12}{100} \\
 &= \text{රු.} 6\,000 \\
 \text{(ii) පළමු අවුරුද්ද අවසානයේ මුළු මුදල} &= \text{රු.} 50\,000 + \text{රු.} 6\,000 \\
 &= \text{රු.} 56\,000 \\
 \text{දෙවන අවුරුද්ද සඳහා පොලිය} &= \text{රු.} 56\,000 \text{න් } 12\% \\
 &= \text{රු.} 56\,000 \times \frac{12}{100} \\
 &= \text{රු.} 6720 \\
 \text{(iii) දෙවන අවුරුද්ද අවසානයේ මුළු මුදල} &= \text{රු.} 56\,000 + \text{රු.} 6\,720 \\
 &= \text{රු.} 62\,720
 \end{aligned}$$

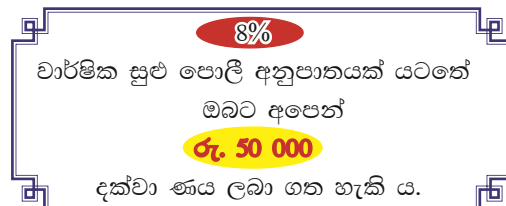

15.5 අභ්‍යාසය

- සුනිල් තමා ළඟ තිබූ රු. 75 000ක මුදලක් වාර්ෂිකව 8%ක වැල් පොලියක් ගෙවන බැංකුවක ස්ථීර තැන්පත් ගිණුමක තැන්පත් කරන්නේ වර්ෂ දෙකක් අවසන් වූ විට ආපසු ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙනි. වර්ෂ 2 අවසානයේ සුනිල්ට ලබා ගත හැකි මුළු මුදල සොයන්න.
- ජයසිංහ සහ රණසිංහ මිතුරෝ දෙදෙනෙකි. ජයසිංහ රු. 15 000ක් 12% ක වාර්ෂික සුළු පොලී අනුපාතයක් ගෙවන මූල්‍ය ආයතනයක වර්ෂ දෙකක් සඳහා ස්ථීර තැන්පතුවක් ලෙස තැන්පත් කරන අතර රණසිංහ ද එදිනම රු. 15 000ක මුදලක් 10% වාර්ෂික වැල් පොලියක් ගෙවන මූල්‍ය ආයතනයක වර්ෂ 2ක් සඳහා ස්ථීර තැන්පතුවක් ලෙස තැන්පත් කරයි. වර්ෂ 2ක් අවසානයේ ඔවුන් එම මුදල් ආපසු ලබා ගනී, එවිට,
 - ජයසිංහට ලැබෙන මුදල කීය ද?
 - රණසිංහට ලැබෙන මුදල කීය ද?
 - වසර දෙක අවසානයේ වඩා වැඩි මුදලක් ලබා ගන්නේ කවු ද?
- A හා B මූල්‍ය ආයතන දෙකක් පළකර තිබූ දැන්වීම් දෙකක් පහත දැක්වේ.

A

B

ඉහත දැන්වීම් දුටු කමල් B ආයතනයෙන් රු. 50 000ක් ණයට ගෙන A ආයතනයේ වර්ෂ 2ක කාලයක් සඳහා ස්ථීර තැන්පතුවක් ලෙස තැන්පත් කරයි. වර්ෂ දෙකකට පසු එම මුදල් ආපසු රැගෙන B ආයතනයෙන් ණයට ගත් මුදල පොලියක් සමග ගෙවා ණයෙන් නිදහස් වේ. මෙම ගනුදෙනුවේ දී කමල්ට ලාභයක් සිදු වේ ද? නොවේ ද? යන්න හේතු සහිතව පැහැදිලි කරන්න. ලැබෙන ලාභය හෝ සිදුවන අලාභය ගණනය කරන්න.

- එක්තරා බැංකුවක ස්ථීර තැන්පතු සඳහා ගෙවන වාර්ෂික පොලී අනුපාතය පහත දැක්වේ.

මාස 3 තෙක් - 6%

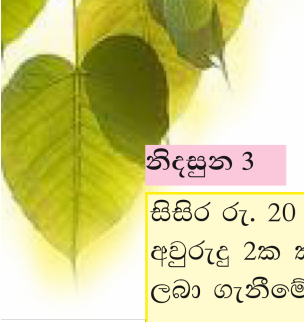
මාස 6 තෙක් - 8%

අනුර රු. 20 000ක් පළමුව මාස 3ක් සඳහා ස්ථීර තැන්පතුවක් ලෙස තැන්පත් කර එම මාස 3 අවසානයේ ලැබෙන මුළු මුදල තව මාස 6ක් තෙක් ස්ථීර තැන්පතුවක් ලෙස තැන්පත් කරයි.

 - පළමු මාස 3 සඳහා පොලිය ගණනය කරන්න.
 - මාස 6ක් සඳහා අනුර තැන්පත් කරන මුදල කීය ද?
 - මාස 9 අවසාන වන විට ඔහුට ලබා ගත හැකි මුළු මුදල සොයන්න.

වැල් පොලිය සම්බන්ධ ගැටලු විසඳීම පහත ක්‍රමයෙන් ද කළ හැකි ය. එය නිදසුනක් මගින් පැහැදිලි කර ගනිමු.

නිදසුන 3

සිසිර රු. 20 000ක් 8% ක වාර්ෂික වැල් පොලියක් ගෙවන බැංකුවක තැන්පත් කරන්නේ අවුරුදු 2ක කාලයක් සඳහා වන අතර අවුරුදු 2ක් අවසානයේ පොලිය හා මුදල ආපසු ලබා ගැනීමේ අරමුණ සහිතව ය. ඔහුට ලැබෙන මුළු මුදල සොයන්න.

මෙහි දී 8% ක වාර්ෂික වැල් පොලියක් ගෙවන බව යනුවෙන් දී තිබෙන බැවින්,

රු. 100ක් තැන්පත් කළ සිසිරට වර්ෂයක් අවසානයේ ලැබෙන මුළු මුදල = රු. 108

එබැවින් රු. 1ක් තැන්පත් කළ විට ලැබෙන මුළු මුදල = රු. $\frac{108}{100}$

රු. 20 000 තැන්පත් කළ විට ලැබෙන මුළු මුදල = රු. $20\ 000 \times \frac{108}{100}$
= රු. 21 600

දෙවන වර්ෂය අවසානයේ ලැබෙන මුළු මුදල = රු. $21\ 600 \times \frac{108}{100}$
= රු. 23 328

මෙය පහසුවෙන් පහත පරිදි ගණනය කළ හැකි ය.

වර්ෂ 2ක් අවසානයේ ලැබෙන මුළු මුදල = රු. $20\ 000 \times \frac{108}{100} \times \frac{108}{100}$
= රු. 23 328

15.6 අභ්‍යාසය

- මූල්‍ය ආයතනයකින් පුද්ගලයෙක් රු. 50 000ක මුදලක් ලබා ගන්නේ වාර්ෂික වැල් පොලී අනුපාතය 8% ක් වන අවස්ථාවේ දී ය. ඔහු වර්ෂ දෙකකට පසු ණය මුදල හා පොලිය එකවර ගෙවා ණයෙන් නිදහස් වූ වේ නම් ඔහුට ගෙවීමට සිදු වූ මුළු මුදල සොයන්න.
- 8%ක වාර්ෂික වැල් පොලී අනුපාතයක් යටතේ කිසියම් මුදලක් බැංකුවක තැන්පත් කළ පුද්ගලයෙකුට වර්ෂය අවසානයේ රු. 38 286ක මුදලක් තම ගිණුමේ ඇති බව දක්නට ලැබුණි. දෙවන වර්ෂය අවසානයේ ඔහුගේ ගිණුමේ තැන්පත් මුළු මුදල ම ඔහු ආපසු ලබා ගනී.
 - ඔහු විසින් බැංකුවේ තැන්පත් කළ මුදල කීය ද?
 - අවුරුදු 2 අවසානයේ ඔහුට ලබා ගත හැකි වූ මුළු මුදල කීය ද?
- 12%ක වාර්ෂික වැල් පොලී අනුපාතයක් යටතේ යම් කිසි මුදලක් ණයට ගත් මිනිසෙකුට දෙවන වර්ෂය අවසානයේ පොලිය වශයෙන් රු. 6048ක් ගෙවීමට සිදු විය.
 - ඔහු විසින් ණයට ගෙන ඇති මුදල සොයන්න.
 - පළමු අවුරුද්ද අවසානයේ ඔහු ණයෙන් නිදහස් වීමට තීරණය කළේ නම් ඔහුට ගෙවීමට සිදුවන මුදල කීය ද?

සාරාංශය

❖ වරිපනම් බදු, ආදායම් බදු, තීරු බදු හා එකතු කළ අගය මත බදු යන බදු වර්ග දැනට බහුලව භාවිතයේ පවතී.

